

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Quæ sit potior siue dignior.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

nem competit administratio inferioris creaturae: & propterea eis conuenit illuminare inferiores. Homo uero quia secundum naturam ordinem non est administratio inferioris creaturae, nec homini promissa est similitudo cum angelis, quod ad ea quae spectant ad ordinem naturae, quale est esse administratum inferioris creaturae: ideo homini beato non conuenit illuminare. Ex quibus colligitur responsionem litera quae cum in beatis sit duorum notitia. I. ipsius Dei, quae essentialiter beatitudo, & ministeriorum Dei, quae mediatis angelis exequitur in hoc mundo, quod ad primam notitiam nec homo, nec angelus illuminat alium inferiorem: quod ad sanctorum uero notitiam, non hominis, sed angelus est illuminare: quia ad angelorum & non hominum officium hoc spectat. Nec fallaris ex hoc, putas homines beatos, puta, sanctum Petrum, nunquam diuina dispensatione circa nos aliquid operari. hoc enim ab hac quaestione alienum est, quoniam de beatis inter se quistio est. An autem sancti aliquid immediate per se ipsos, uel per angelorum ministerium, qui nomine illorum sanctorum se uocant, nos quandoque illuminent, aut circa nos aliquid operentur, non facile diuerim, quandoquidem ratio praedicta ducit ad partem negatiuam: dispensatio autem diuina ad partem affirmatiuam. Legimus enim, quod multi corpora sanctorum surrexerunt cum Christo, & apparuerunt multis, proculdubio beati: cum essent sancti, & reuerectionem Christi (apparendo multis) attestantes. Et propterea non incongrue dici posse uidentur, quod ordo caelestis patrie beatorum inter se nunquam uarietur, ut auctor in 1. lib. docuit, eo quod uariatio illa miraculose fieret. Et cum miracula fiat propter utilitatem, ut Apostolus docet, fru-

in futura uita, in qua similes erimus angelis, poterit esse doctrina, sicut & in angelis esse uis, quorum unus alium illuminat, purgat, & perficit, quod refertur ad scientiae assumptionem, ut patet per Dionys. 7. c. caelest. hierarch. * ergo uidetur quod uita actiua remaneat post hanc uitam.

¶ 3. Præter illud quod de se est durabilibus, magis uis posse post hanc uitam remanere: sed uita actiua uis esse de se durabilior dicitur. n. Greg. super Ezech. * quod in uita actiua fixi permanere possumus: in contemplatiua autem intenta mente manere nullo modo ualemus. ergo multo magis uita actiua potest manere post hanc uitam, quam contemplatiua.

SED CONTRA est, quod Greg. dicit super Ezech. † Cum praesenti seculo uita aufertur actiua: contemplatiua autem hic incipit, ut in caelesti patria perficiatur.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, uita actiua habet finem in exterioribus actibus, qui si referantur ad quietem contemplationis, iam pertinent ad uitam contemplatiuam. In futura autem uita beatorum cessabit occupatio exteriorum actuum: & si qui actus exteriores sint, referentur ad finem contemplationis. Ut enim August. dicit in si. de ciuit. Dei. * Ibi uacabimus, & uidebimus: uidebimus, & amabimus: amabimus, & laudabimus. Et in eodem † si. praemittit, quod ibi Deus sine fine uidebitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Hoc munus, hic affectus, hic actus erit in omnibus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut supra dictum est, uirtutes morales manebunt non secundum actus, quos habent circa ea quae sunt ad finem, sed secundum actus quos habent circa finem. Huiusmodi enim actus sunt secundum quod constituunt quietem contemplationis, quam August. † in praemissis uerbis significat per uacationem, quae est intelligenda non solum ab exterioribus tumultibus, sed etiam ab interiori perturbatione passionum.

AD II. dicendum, quod uita contemplatiua, sicut supra dictum est, praecipue consistit in contemplatione Dei: & quantum ad hoc, unus angelus alium non docet, quia ut dicitur Matth. 18. de angelis pusillorum, qui sunt inferioris ordinis, quod semper uident faciem Patris. Sic & in futura uita nullus hominum alium docebit de Deo, sed omnes uidebimus eum sicuti est ut habetur 1. Ioan. 3. Et hoc est quod Hier. 3. dicitur, non docebit ultra uir proximum suum, dicens, Cognosce Dominum. Omnes enim erunt me a minimo eorum usque ad maximum: quae pertinent ad dispensationem mandati. Dei unus angelus docet alium, quando, & perficiendo: & secundum hoc, quod de uita actiua quando mundum administratiuam inferioris creaturae, quod significatur per hoc, quod laudabimus in scala ascendentes, quod pertinet ad contemplationem: & descendentes, quod pertinet ad uitam uisionis foris exeunt, ut interne contemplationis gaudijs priuentur: & ideo in contemplatiua actiua a contemplatiua differunt, qui per opera uita actiuae impediuntur a contemplatione. Non autem promittitur nobis angelorum quantum ad administratiuam inferioris creaturae, quae nobis non committitur dum ordinem naturae nostrae sic contemplamus, sed uisionem Dei.

AD III. dicendum, quod durabilior uita in statu praesenti, excedens durabilior contemplatiua, non prouenit ex proprio, quae uita secundum se consideratur, sed ex nostri, qui ex corporis grauitate retrahuntur a contemplationis. Unde dicitur Grego. quod ipsa sua infirmitate ab immo tanta celsitudinis repulsus animus in terra relabitur.

DE COMPARATIONE uita actiuae ad contemplatiuam, in quatuor articulos diuisa.

PRIMUM. ENDE considerandum est de comparatione uita actiuae ad contemplatiuam.

ET CIRCA hoc quatuor quatuor.

PRIMUM. Quae sit potior, uel dignior.

SECUNDO. Quae sit maioris momenti.

TERCIO. Utrum uita contemplatiua impediatur per actiua.

QUARTO. De ordine uirtutum.

docet, quia ut dicitur Matth. 18. de angelis pusillorum, qui sunt inferioris ordinis, quod semper uident faciem Patris. Sic & in futura uita nullus hominum alium docebit de Deo, sed omnes uidebimus eum sicuti est ut habetur 1. Ioan. 3. Et hoc est quod Hier. 3. dicitur, non docebit ultra uir proximum suum, dicens, Cognosce Dominum. Omnes enim erunt me a minimo eorum usque ad maximum: quae pertinent ad dispensationem mandati. Dei unus angelus docet alium, quando, & perficiendo: & secundum hoc, quod de uita actiua quando mundum administratiuam inferioris creaturae, quod significatur per hoc, quod laudabimus in scala ascendentes, quod pertinet ad contemplationem: & descendentes, quod pertinet ad uitam uisionis foris exeunt, ut interne contemplationis gaudijs priuentur: & ideo in contemplatiua actiua a contemplatiua differunt, qui per opera uita actiuae impediuntur a contemplatione. Non autem promittitur nobis angelorum quantum ad administratiuam inferioris creaturae, quae nobis non committitur dum ordinem naturae nostrae sic contemplamus, sed uisionem Dei.

AD III. dicendum, quod durabilior uita in statu praesenti, excedens durabilior contemplatiua, non prouenit ex proprio, quae uita secundum se consideratur, sed ex nostri, qui ex corporis grauitate retrahuntur a contemplationis. Unde dicitur Grego. quod ipsa sua infirmitate ab immo tanta celsitudinis repulsus animus in terra relabitur.

DE COMPARATIONE uita actiuae ad contemplatiuam, in quatuor articulos diuisa.

PRIMUM. ENDE considerandum est de comparatione uita actiuae ad contemplatiuam.

ET CIRCA hoc quatuor quatuor.

PRIMUM. Quae sit potior, uel dignior.

SECUNDO. Quae sit maioris momenti.

TERCIO. Utrum uita contemplatiua impediatur per actiua.

QUARTO. De ordine uirtutum.

ARTICVLVS PRIMVS. Utrum uita actiua sit potior quam contemplatiua.

AD PRIMUM sic proceditur. Vt quod uita actiua sit potior quam contemplatiua. Quod n. est meliorum, uis esse honorabilis & melius, ut Philo. dicit in 3. topico. * sed uita actiua pertinet ad maiores. Sed praeterea, qui sunt

Ca. 7. a medio. & ca. 6. ecclie. hier. a medio.

Hom. 6. post med. illius.

Hom. 14. post med. illius.

Art. 1. huius quaest.

L. 22. c. 11. circa h. 10. 5.

L. 22. ca. 11. inter princ. & med. 10. 5.

1. 1. q. 67. artic. 1.

In corp. ar.

Q. Praeced.

ad hoc. ergo est simpliciter melior. An ecedens probatur. qd quilibet teneat præferre actionem ut quid melius etiam sibi. contemplationi. Consequenter vero probatur. quia principale in utraque vita est meritum. ac per hoc in quo est maius meritum. Secundo. quia illud est simpliciter melius. quod homini bene dispositis est melius. iuxta Philosophum in primo Politico. sed vita actiua prælatorum est melior hominibus bene dispositis. ergo est simpliciter melior. Probatur minor. quia est melior hominibus virtutibus præditis apud ad gubernandum alios. atque coactus ad hoc. Tertio. Opera propria statum perfectiori præferenda sunt operibus statum minus perfecti. ut meliora minus bonis. quia proprium operum perfectio responda sunt operibus perfectioribus. sed opera vitæ actiue sunt propria statum prælatorum. qui est perfectior statum religiosorum vacantium vitæ contemplatiue. ergo vitæ actiua simpliciter est perfectior contemplatiua.

Ad hunc evidentiam sciendum est. qd argumenta hæc nihil contra doctrinam auctoris procedunt: quoniam manifeste forte in solo uocabulo diffonat quantum ad conclusionem. Veruntamen singularem soluenda sunt. præmittendo quod melius simpliciter appellatur. quod est melius ex suo genere. hoc est. ex sua propria & substantiali natura. Sicut enim in naturalibus unum melius alio simpliciter dicitur. puta. albedinem nigredine. hominem Leonem &c. & similibus in moralibus substantiam meliorem temperantia. & in theologalibus charitatem meliorem fide & spe dicitur. Et propterea cum de uita actiua & contemplatiua queritur que harum sit melior. illa simpliciter dicitur est melior. quæ ex suo genere perfectior est. cetera. n. nobilitates. seu bonitates. ad perfectionem

in honore & potestate constituti. unde Aug. dicit 19. de ciui. Dei. qd in actione non amandus est honor in hac vita sine potentia. ergo uidetur quod vitæ actiua sit potior quam contemplatiua.

¶ 2. Præter. In oibus habitibus & actibus præcipere pertinet ad potiorē. sicut militaris tamq̄ potior præcipit frætorum facticis. sed ad vitam actiuam pertinet disporre & præcipere de contemplatiua. ut patet per illud quod dicitur Moyli Exod. 19. Descende. & contecta re populum. ne forte velit transgredere propofitos terminos ad uidentem Deum. ergo vitæ actiua est potior quam contemplatiua.

¶ 3. Præter. Nullus debet abstrahi à maiori. ut applicetur minoribus. Apostolus. n. dicit 1. ad Corint. 12. Aemulamini charifimata meliora: sed aliqui abstrahunt à statu vitæ contemplatiue. & occupantur circa uitam actiuam. ut patet de illis qui transferuntur ad statum prelationis. ergo uidetur qd vitæ actiua sit potior quam contemplatiua.

SED CONTRA est. quod Dñs dicit Luc. 10. Maria optimam partem elegit. quæ non auferetur ab ea: per Mariam autem significatur vitæ contemplatiua. ergo cōtemplatiua vitæ potior est q̄ actiua.

RESPON. Dicendū. qd nihil prohibet aliquid secundum se esse excellentius. quod tamē secundum quid ab alio superatur. Dicendum est. ergo quod vitæ cōtemplatiua simpliciter melior est q̄ actiua. Quod Philo. in 10. *Ethi. probat octo rationibus. quarum prima est: quia vitæ contemplatiua conuenit homini secundum illud qd est optimum in ipso. i. secundum intellectum. & respectu propriorum obiectorum. i. intelligibiliū: vitæ autem actiua occupatur circa exteriora. Unde Rachel. per quam significatur vitæ contemplatiua. interpretatur uisum principium: vitæ autem actiua significatur per Liam. quæ erat lippis oculis. ut Greg. dicit 6. moral. ¶ Secundo. quia vitæ contemplatiua potest esse magis continua. licet non quantum ad summum cōtemplationis gradum. sicut supra dictum est. * Unde Maria. per quam significatur vitæ contemplatiua. describitur secus pedes Dñi assidue sedens. Tertio. quia maior est delectatio vitæ contemplatiue. quam actiue. Unde Aug. dicit in lib. de uerb. Domini. ¶ qd Martha turbabatur. Maria epulabatur. Quarto. quia in vitæ cōtemplatiua est ho-

A mo magis sibi sufficiens. quia paucioribus ad eam indiget. Unde dicitur Luc. 10. Martha. Martha sollicita es. & turbaris erga plurima. Quinto. quia vitæ contemplatiua magis propter se diligitur. vitæ autem actiua ad aliud ordinatur. Unde in Pl. 26. dicitur. Vnam petijam Domino. hanc requiram. ut inhabitarem in domo Dñi omnibus diebus uitæ meæ. ut uideam uoluntatem Dñi. Sexto. quia vitæ contemplatiua consistit in quadam uacatione & quiete. fm̄ illud Pl. 45. Vacate. & uidete. quoniam ego sum Deus. Septimo. quia vitæ contemplatiua est secundum diuinam. vitæ autem actiua est secundum humanam. Unde Aug. dicit in li. de uerbis Domini. * In principio erat uerbum: ecce qd Maria audiebat. Verbum caro factū est: ecce cui Martha ministrabat. Octauo. quia vitæ contemplatiua est secundum id quod est magis proprium homini. i. secundum intellectum: in operationibus autem vitæ actiue cōmunicant etiam inferiores uires. quæ sunt nobis & brutis communis. Unde in Pl. 35. postquam dictum est: Homines & iumenta saluabis Domine. subditur id qd est hominibus speciale. In lumine tuo uidebimus lumen. Nonnam rationem addit Dominus Luca 10. cum dicit. Optimam partem elegit Maria. quæ non auferetur ab ea: quod exponens Aug. in lib. de uerbis Domini. * dicit. Nō tu malum. sed illa meliorem. Audi unde meliorem: quia non auferetur ab ea. A te autem auferetur aliquando onus necessitatis: æterna est dulcedo ueritatis. Secundum quid tamen & in casu est magis eligenda vitæ actiua propter necessitatem præsentis uitæ. Sicut etiā Philosopho. dicit in 3. Topic. * quod Philosopho est melius quam ditari. sed ditari melius necessitatem patienti.

AD PRIMUM ergo dicendū. qd ad prælatum non solum pertinet vitæ actiua. sed etiam debent esse excellentes in vitæ cōtemplatiua. unde Greg. dicit in pastoral. * Sicut rector actione præcipuus. præcūsus in contemplatione suspensus.

AD SECUNDUM dicendum. qd vitæ contemplatiua in quadam animi libertate consistit. Dicit n. Greg. super Ezech. * qd vitæ contemplatiua ad quandam libertatē in se transit. tpalia non cogitans. sed æterna. Et Boe. dicit in 5. de consolatione. ¶ Humanas animas liberes esse necesse est. cū se in mē-

secundum quid spectant. Et quoniam constat. quod vitæ cōtemplatiua secundū genus suum perfectior est quam vitæ actiua. ideo auctor conclusionem principale uerissimam posuit. Et quia ad hoc per accidens. seu extraneè se habet ratio meriti. quoniam ex charitate illud pendet. & quantitas meriti ex quantitate charitatis. ut patet ex hoc. quod opus melius ex suo genere contingit esse minoris meriti. ut si quis sibi sacrificium ex minori charitate Deo offerat. quam alter continenter bibat: ideo rationes Aristotelis & aliorum philosophorum. quæ naturam actus ex suo genere pensant. non modicum. sed sufficienter ualent apud catholicos.

Unde ad primā objectionem contra ipsam conclusionem dicitur. quod illa propositio. Opus maioris meriti est melius. distinguenda est. quia uel intelligitur de bonitate substantiali ipsius operis. & similiter de merito. ceteris paribus: uel intelligitur de bonitate accidentali. seu de merito. ceteris imparibus. Nam si primo modo intelligitur. licet de substantiali bonitate & ceteris paribus. propositio est uerissima. Sed tunc minor est falsa in proposito: quoniam quado opus vitæ actiue est maioris meriti. hoc non est ob bonitatem substantialem ipsius operis. sed ratione maioris charitatis. Unde arguere ex conditione meriti ad conditionem substantialem ipsius operis. est arguere ex accidente ad substantiam. Et propterea diuus Thom. duos distinctos articulos hic fecit. alterum comparando istas duas uitas in bonitate substantiali. & hic est primus: alterum comparando easdem in merito: & hic est secundus. quia accidentale est post substantiale. Et tamen in ipso secundo articulo probat auctor. quod vitæ cōtemplatiua secundum se est maioris meriti. quam vitæ actiua. quia diligere

In ferm. 27. circa medietatem. tom. 10.

In ferm. 27. de uerb. Domini. parum ante medietatem. tom. 10.

Lib. 3. c. 2. et loc. 41. r. 1.

In par. 2. c. 1.

Hom. 1. a meo illius.

Lib. 5. profa. circa medietatem.

diligere Deum : est maioris meriti quam diligere proximum. Vita autem contemplativa directe ordinatur ad charitatem diuine veritatis, actiua vero ad charitatem proximi: quamuis ex parte agentis, maioris quandoque meriti fit vita actiua quam contemplatiua.

¶ Ad secundam vero dicitur, q̄ maior, s. illud est simpliciter melius, quod est melius bene dispositis, est vera de bene dispositis secundum conditiones naturales, quæ ad speciem corporis, vel animæ spectant simpliciter: non autem de bene dispositis ad hoc, vel illud particulare, & sic ea vitatur Philof. Arguens autem applicat eam ad bene dispositos ad aliquid particulare, puta, ad suscipiendum regimen animarum in casu coactionis &c. Unde de proposito dicit, quod melius homini disposito ad regimen animarum, & coacto, est melius simpliciter implicat in adiecto: quoniam afflmit subiectam secundum quid conditionatum, & prædicatum ponit simpliciter.

¶ Ad tertiam dicitur, q̄ minor propositio est falsa: quoniam ista tui prælatorum non sunt propria opera vitæ actiue: sed statui eorum conueniunt & opera vitæ contemplatiue, vt August. & Grego. expresse dicunt. Et propterea sicut status prælatorum neque actiuis, neque contemplatiuis est, sed ex vitro que nullus (est enim tertium viuendi genus, vt August. dicit) ita proculdubio opus multum, quod est proprium prælati, s. contemplari, & agere, perfectius est, quam opus contemplatiui, & quam opus actiuum. Unde & Dominus non dixit de Maria, q̄ optimum sibi elegit, sed quod elegit sibi optimum partem. Melior est enim pars contemplatiua, q̄ pars actiua. Veraque tamen parte melius est ipsum totum, quod proprium est statui prælatorum: vnde de hoc gratis conce-

dit diuina speculatione conferunt, minus vero cum dilabuntur ad corpora. Vnde patet q̄ vita actiua non directe præcipitur vitæ contemplatiue, sed disponendo ad vitam contemplatiuam præcipitur quædam opera vitæ actiue, in quo magis seruit vitæ contemplatiue, quam dominetur. Et hoc est quod Greg. dicit super Ezech. q̄ actiua vita seruitus, contemplatiua autem libertas vocatur.

Ad III. dicendum, q̄ ad opera vitæ actiue interdum aliquis a contemplatione auocatur propter aliquam necessitatem præsentis vitæ, non tamen hoc modo q̄ cogatur aliquis totaliter contemplationem deserere. Vnde August. dicit 19. de ciuit. Dei. * Otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium iustum. s. vitæ actiue suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque inueniendæ vacandum est veritati. Si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem: sed nec sic omnino veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas. Et sic patet quod cum aliquis a contemplatiua vita ad actiuam vocatur, non hoc fit per modum subtractionis, sed per modum additionis.

ARTICVLVS. II.

Vtrum vita actiua sit maioris meriti quam contemplatiua.

AD SECUNDVM sic procedit. Vt, q̄ vita actiua sit maioris meriti q̄ contemplatiua. Meritum enim dicitur respectu mercedis, merces autem debetur labori, s. illud 1. ad Corinth. 3. Vnusquisq̄ propriam mercedem accipiet secundum suum laborem: sed vitæ actiue attribuitur labor, contemplatiue vero quies. dicit. n. Grego. super Ezechiel. * Ois qui ad Deum conuertitur, prius necesse est vt desudet in labore. i. Liam accipiat, vt post ad videndum principium in Rachel amplexibus requiescat. ergo vita actiua est maioris meriti q̄ contemplatiua.

¶ 2. Præter. Vita contemplatiua est quædam inchoatio futuræ felicitatis. vnde super illud Ioan. vii. Sic eum volo manere donec veniam, dicit Aug. Hoc apertius dici potest. Perfecta me sequatur actio informata meæ passionis exem-

F plo: inchoata vero contemplatio maneat donec venio, perficienda cum uenero. & Greg. dicit super Ezechiel. q̄ contemplatiua uita hic incipit, ut in celesti patria perficiatur: sed in illa futura uita non erit status merendi, sed recipiendi pro meritis, ergo uita contemplatiua minus ut habere de ratione meriti q̄ uita actiua, sed plus habet de ratione præmi. ¶ 3. Præter. Greg. dicit super Ezechiel. * q̄ nullū sacrificium est Deo magis acceptum, q̄ zelus animarum: sed per zelum animarum aliquis se conuertit ad studia vitæ actiue. ergo uidetur q̄ uita contemplatiua non sit maioris meriti quam actiua.

SED CONTRA est, quod Grego. dicit in 6. moralium. Magna sunt actiue uitæ merita, sed contemplatiue potiora.

RESPON. Dicendum, q̄ ratio merendi est charitas, sicut supra habitum est. Cum autem charitas consistat in dilectione Dei & proximi, sicut supra habitum est, Deum diligere secundum se est magis meritorium, quam diligere proximum, ut ex supra dictis patet. Et ideo illud quod directius pertinet ad dilectionem Dei, magis est meritorium ex suo genere, quam id quod directe pertinet ad dilectionem proximi propter Deum. Vita autem contemplatiua recte & immediate pertinet ad dilectionem Dei. Dicit enim August. 19. de ciuit. Dei. sanctum scilicet contemplatiuum, uita ueritatis scilicet diuine, cuius contemplatiua inest, sicut dicitur in actiua directius ordinatur ad dilectionem Dei, quia satagit circa frequenter merendum. Luc. 10. Et ideo ex suo genere actiua uita est maioris meriti quam contemplatiua, quod est quod Grego. in 3. Homil. super Luc. dicit, Contemplatiua est maior meriti, hæc in usu præsentis operis laboratur, hæc in usu futuræ uitæ requies degulatur. Sin contemplatiua iam requies degulatur. Potest tamen contingere, q̄ aliquis in opere actiua plus mereatur q̄ alius in opere contemplatiua, puta, si propter abundantiam diuine uoluntatis implicatur propter ipsius gloriam sustinet a dulcedine diuine contemplationis separari, sicut Apostolus dicit ad Romanos. ego ipse anathema esse a Christo. quod exponens Chrysostomus lib. de consensu dicit. Ita totam mentem eius demeritum dicit. Ita totam mentem eius demeritum dicit. Ita totam mentem eius demeritum dicit. Ita totam mentem eius demeritum dicit.

K AD PRIMUM ergo dicitur, q̄ uita contemplatiua pertinet ad augmentum præmi, actiua uero ad augmentum meriti respectu præmi, principaliter in charitate, cuius quædam

2. dist. 25. q. 2. circa finem 20m.

2. dist. 25. q. 2. circa finem 20m.

Homil. 14. a medio.